

ביישובים בשימוש זה זמן ממושך, ובמחסן הרשות המקומית אין כל מידע אודותם; מתוך שמונה גנרטורים, שצריכים להיות במחסן לשעת חירום, נמצא אחד אצל חשמלאי הרשות המקומית כבר משנת 1987; מיכלי מים לשתייה הוצאו ליישובים שבתחום הרשות המקומית, ואין כל מידע על מצב אחזקתם.

דיווח

בהתאם להנחיות ומ"ע, על ועדת מל"ח מקומית להגיש לוועדת מל"ח מחוזית דוח התקדמות וכוננות פעמיים בשנה; דוח שיכלול, בין היתר, פירוט משימות שבוצעו בנושא מל"ח, לרבות השלמות של תיקי תכנון. כמו בביקורת הקודמת, לא הוגשו דוחות כאלה אף על ידי אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו. הרשויות המקומיות הסבירו זאת בקשר השוטף הקיים עם המחוז, וכי המחוז גם מבצע מדי פעם ביקורות כוננות. רמ"ט מל"ח של המחוז הודיע למשרד מבקר המדינה, כי תפורסמנה הנחיות חדשות בנושאי מל"ח בדרג המקומי, וכי חובת הדיווח הנ"ל לא תופיע בהנחיות החדשות.

לדעת מבקר המדינה, יש במצב המתואר להביא את הנושא לדיון במטה מל"ח ארצי ולקבוע נוהל מפורט, שיבטיח מעקב שוטף והדוק על מצב הכוננות מטעם המחוז על הרשויות המקומיות שבמרחבו, כתחליף לדיווח שנדרש במועד הביקורת.

כל רשות מקומית אחראית בשעת חירום להבטחת האספקה והשירותים החיוניים לאוכלוסייה שבתחום שיפוטתה. על מערך מל"ח ברשות המקומית להתכונן ולהיערך בשעת רגיעה, כדי להבטיח את המשך הפעילות של המשק האזרחי בשעת חירום. מוכנות מערך מל"ח מקבלת משנה תוקף בחודשים האחרונים, עקב המלחמה במפרץ הפרסי ועקב ירי הטילים על ישראל, מצב שהפך את העורף לחזית. מביקורת המעקב עולה, כי ברשויות מקומיות א', ב' ו-ה' חלו שיפורים משמעותיים, לעומת ממצאיה של הביקורת הקודמת; לעומת זאת, היערכותן של רשויות מקומיות ג' ו-ד' עדיין לקויה.

היערכות מערך משק לשעת חירום במרחב פיקוד הצפון

דוח שנתי 38, עמ' 794

מערך משק לשעת חירום (להלן - מל"ח) אחראי להבטיח את ההספקה החיונית ביותר של מוצרים ושל שירותים למשק בשעת חירום. לצורך זה עליו להבטיח המשך פעילותם של מפעלים ושל שירותים חיוניים לקיום האוכלוסייה ולמאמץ המלחמתי, וכן של מפעלים ושל תחומי פעולה, שהשבתתם עלולה לגרום נזק חמור ומתמשך לכלכלת המדינה.

הביקורת המקורית בנושא היערכותו של מערך מל"ח שבמרחב פיקוד הצפון נערכה בחודשים אוגוסט עד דצמבר 1987. במסגרת זו נבדקה היערכותם של שבע רשויות ייעודיות: (1) יחידת כוח אדם לשעת חירום שבמשרד העבודה והרווחה; (2) הרשות העליונה לאשפוז; (3) הרשות לבריאות במרחב; (4) הרשות העליונה למזון; (5) הרשות העליונה למים; (6) הרשות העליונה לפס"ח (פינוי, סעד, חללים); (7) הרשות העליונה לתובלה יבשתית. ממצאי הביקורת שפורסמו התייחסו בעיקר לנושאים הבאים:

א. היה חסר של כרבע ממספר העובדים הדרושים למפעלים החיוניים, כדי למלא בשעת חירום תפקידים, שהוגדרו על ידי המפקח הכללי על כוח האדם כקריטיים.

- ב. היה חסר, בחלקו חמור, בתרופות וברופאים מקצועיים לשעת חירום בבתי החולים שבמרחב.
- ג. עד אוקטובר 1987 טרם נמצא פתרון להספקה של ערכות מגן (מסכות גז) למאושפזים בבתי החולים הפסיכיאטריים והגריאטריים.
- ד. חסרו אמצעים עצמיים לייצור כוח (חשמל), וחסרו מאגרי מים וכוח אדם במפעלים חיוניים לייצור מצרכי מזון.
- ה. להספקת מים לתושבים ולבעלי חיים חסרו ברשויות המקומיות דיזלגנרטורים, רתכות, מערכות כלורינציה, משאבות מים, משאבות בוך ומיכלי מים.
- ו. ברשויות המקומיות היה חסר ניכר במתקנים המתאימים לשמש מרכזי קליטה לאוכלוסייה, שתפונה במסגרת פינוי יזום.
- ז. נמצא חסר בבעלי מקצוע מסוימים, חסר שיקשה על מערך התחזוקה של רכב תובלתי בשעת חירום למלא את תפקידו כיאות.
- בתקופה אוגוסט עד דצמבר 1990 ערך משרד מבקר המדינה לסירוגין מעקב, שתכליתו לבדוק באיזו מידה תוקנו הלקיים, שהועלו בדוח שנתי 38.

רשות לכוח אדם לשעת חירום

(באחריות משרד העבודה והרווחה)

אחד הגורמים המרכזיים המשפיעים על הכנתו של משק המדינה לשעת חירום הוא כוח האדם. חוק שירות עבודה בשעת חירום, התשכ"ז-1967 (להלן - החוק), בא להבטיח שלרשות המפעלים החיוניים יעמוד בשעת חירום כוח אדם הדרוש להפעלתם התקינה. שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע החוק.

להלן עיקר ממצאי ביקורת המעקב:

כוח אדם

1. ביולי 1987 היו בפיקוד הצפון 1,327 מפעלים חיוניים באחריותן של 20 רשויות ייעודיות לשעת חירום. תקן כוח האדם למפעלים החיוניים הסתכם באותו מועד ב-66,431 עובדים, והמצבה הסתכמה ב-52,046 עובדים.
- בדיקת המעקב העלתה, כי לא חל שינוי בחסר של כוח האדם במפעלים החיוניים שבפיקוד הצפון. בהתאם לנתונים מיוני 1990, היו בפיקוד הצפון 1,309 מפעלים חיוניים, באחריותן של 22 רשויות ייעודיות לשעת חירום. בתקן כוח האדם שבמפעלים אלה היו 64,948 תפקידים, והמצבה הסתכמה ב-50,420 עובדים - חסר של 22.4% מהדרוש, שיעור שהיה קיים בעת הביקורת הקודמת.
2. כדי להקטין את הפערים הקיימים באיוש התקנים של המפעלים החיוניים, קיים מאגר כוח אדם אשר יגויס בשעת הצורך לשירות עבודה, בעיקר בתפקידי מינהל ותחזוקה. בדיקת המעקב העלתה, כי מאגר כוח האדם בפיקוד הצפון גדל ב-1,293 עובדים - 38%, ובהתאם לנתונים מדצמבר 1990 היו במאגר כ-4,693 איש.
3. בדיקת המעקב העלתה, כי לא חל שינוי משמעותי בחסר של עובדים במקצועות קריטיים, שהגיע בביקורת הקודמת ל-24% מהדרוש. בנובמבר 1990 היו בתקן כוח האדם 12,680 תפקידים קריטיים. האיוש הסתכם ב-9,772 עובדים. החסר הוא של 2,908 עובדים - 23% מהדרוש.

בינואר 1991 הודיע סמנכ"ל בכיר במשרד העבודה והרווחה לנושאי שעת חירום למשרד מבקר המדינה, כי בימים אלה נערך מבצע רחב היקף לאיוש פערי כוח אדם במפעלים החיוניים. איוש זה ייעשה מתוך כוח האדם שבמאגרים, וכן על ידי כוח אדם שמתווסף בימים אלה למערכת, כתוצאה מביצוע מפקד של מקבלי פטור משירות ביטחון. כמו כן סוכם עם גורמים בכירים באגף כוח אדם של צה"ל, כי פערים קריטיים ייבחנו מחדש במועד קרוב, במטרה לאיישם בחיבי שירות ביטחון.

הרשות העליונה לאשפוז

(באחריות משרד הבריאות)

הביקורת בשנת 1987 ברשות העליונה לאשפוז (להלן - הרשות) התייחסה בעיקר לליקויים הבאים: 42 חדרי ניתוח מתוך 63 לא היו מוגנים בפני רסיסי הפצצות; ליד בית חולים כרמל לא היה מנחת למסוקים, והקמתו הייתה בבדיקה; בבתי החולים היה חסר של 55% בקיבולת של מאגרי המים הקיימים, ובכמה בתי חולים הגיע חסר זה ל-64% עד 80% מהדרוש; בארבעה בתי חולים (רמב"ם, כרמל, עפולה ואלישע) היה חסר של 29% מהדרוש בהספק של אמצעי גנרציה; היה חסר של 17% מהדרוש בכוח אדם של גדנ"עים לטיפול במתקנים לטיהור נפגעים מחל"ך; תוקף שמישותן של ערכות המגן למאושפוזים בבתי החולים הוארך, במאי 1987, עד למאוס 1988. הצעה שהפנתה הרשות למפקדת ראש הג"א, שגם הסגל הרפואי יקבל את המסכות בבית החולים - נדחתה; היה חסר של 21.5% בתקן כוח אדם במפעלים חיוניים; מלאי התרופות, המכשור והציוד הרפואי לשעת חירום היה נמוך מהדרוש.

להלן ממצאי המעקב הנוגעים לאמצעים חיוניים להפעלת בתי חולים:

מיגון

חדרי הניתוח עדיין אינם מוגנים בפני רסיסי פצצות.

מנחת למסוקים

בדיון, שקיימה הרשות במאי 1989, הוחלט, לפי סיכום דיון שערכה מפקדת קצין רפואה ראשי, לא לאשר הקמת מנחת למסוקים ליד בית החולים כרמל, עקב מגבלות חמורות שהטיל חיל האוויר על השימוש בו. בסיכום צוין, שבעת הצורך ייעשה שימוש במנחת אחר.

מים

עדיין קיים חסר ניכר בקיבולת של מאגרי מים: בשבעה בתי חולים שבפיקוד הצפון יידרשו בשעת חירום, על פי נתוני הרשות מאפריל 1990, מאגרי מים בקיבולת של 9,663 מ"ק. הקיבולת הדרושה גדלה לאחר שכללו בה כמויות מים לשטיפה של נפגעי חל"ך, שלא הובאו בחשבון קודם לכן. הקיבולת בפועל של המאגרים הקיימים היא של 3,695 מ"ק מים בלבד - חסר של 61.7% מהדרוש, לפי הפירוט הבא: בבי"ח רמב"ם בחיפה חסרים 54% מהדרוש, בבי"ח כרמל בחיפה - 76.5% מהדרוש, בבי"ח פוריה בטבריה - 37.5%, בבי"ח זיו בצפת - 55%, בבי"ח נהריה - 78%, בבי"ח הלל יפה בחדרה - 62%, ובבי"ח אלישע בחיפה - 84%. בבי"ח רוטשילד בחיפה ובבי"ח עפולה קיים עודף באמצעי קיבול של מים.

כוח אדם במתקנים לטיהור נפגעים מחל"ך

על פי נתונים מאפריל 1989, מגיע תקן כוח אדם הדרוש לטיפול במתקנים לטיהור נפגעים מחל"ך ל-2,250 גדנ"עים, והמצבה באותה עת הייתה 2,588 גדנ"עים, כלומר עודף של 14.7%, שנע בין

13% בבי"ח בעפולה וכרמל בחיפה ל-100% בבי"ח רוטשילד. עם זאת היה עדיין חסר בבי"ח זיו בצפת בשיעור של 37.6%, ובבי"ח הלל יפה בחדרה - של 34%.

ערכות מגן אישיות

במאס 1988 הוחלפו ערכות המגן למאושפזים בבתי החולים בערכות מסדרת ייצור חדשה. הסגל הרפואי קיבל את הערכות שלו בעת חלוקת ערכות המגן לכלל האוכלוסייה בארץ, שהתקיימה בסמוך למועד סיום ביקורת המעקב.

כוח אדם

בינואר 1990 היו באחריות הרשות העליונה לאשפוז במרחב פיקוד הצפון 49 מפעלים חיוניים. ל-48 מתוכם נקבעו תקנים על ידי משרד העבודה והרווחה. תקן כוח אדם במפעלים אלה כלל באותו מועד 13,347 משרות, מהן אוישו 10,035 משרות בלבד - חסר של 25%. מתוך המשרות המאוישות היו 297 איש חייבי גיוס, 8,069 פטורי גיוס, 1,640 גדנ"עים ו-29 אנשי צה"ל.

להלן נתונים מעודכנים לפברואר 1990 על איוש תקני כוח אדם של רופאים וטכנאים במרחב פיקוד הצפון במקצועות הרפואה, שהוגדרו על ידי המפקח הכללי כמקצועות קריטיים בשעת חירום, לעומת החסר באותם מקצועות, כפי שהיה בפברואר 1987:

המקצוע	חסר בפברואר 1990	חסר בפברואר 1987
	(באחוזים)	(באחוזים)
כירורגיה	44	49
אורתופדיה	67	
נורוכירורגיה	27	
עיניים	22	
אף אוזן וגרון	27	33
פה ולסת	12	20
כירורגית חזה	56	56
פלסטיקה וכוויות	51	53
הרדמה	47	54
טיפול נמרץ	40	42
פיזיותרפיסטים	38	34
טכנאי רנטגן	61	23
טכנאי הנשמה	26	58

מהטבלה דלעיל נראה, שבשישה מקצועות החסר הגיע לכמחצית ממספר בעלי המקצוע הדרושים. בחלק ניכר מהמקצועות לא חל שינוי משמעותי במצב האיוש, ובמקצוע אחד הורע המצב במידה משמעותית.

מלאי תרופות בבתי חולים

בהתאם לנתונים מיולי 1990, ברוב הפריטים של תרופות ושל ציוד מתכלה לשעת חירום היה מלאי נמוך מהדרוש.

מלאי מכשור וציוד

באפריל 1990 היה עדיין המלאי של המכשור והציוד המשקי במחלקות השונות בבתי החולים שבמרחב פיקוד הצפון בכמות הדומה בעיקרה לכמות בעת הביקורת הקודמת, לפי הפירוט הבא:

כירורגיה כללית - 75% מהמכשור הדרוש, אורתופדיה - 43%, נויורוכירורגיה - 76%, כירורגית חזה - 91%, פלסטיקה וכוויות - 46%, פה ולסת - 66%, טיפול נמרץ כללי - 66%, טיפול נמרץ לב - 84%, דיאליזה - 73.5% ושיקום - 79.5%. נמצא שכל הציוד הדרוש קיים במחלקות: עיניים, אף אוזן גרון, פנימיות, ילדים, יולדות, גניקולוגיה, פגים, פסיכיאטריה; ובשלוחות. מיטות מיון ניתן להפעיל ב-80% מהדרוש בלבד, כפי שהיה בעת הביקורת המקורית.

הרשות לבריאות במרחב

(באחריות משרד הבריאות)

הביקורת בשנת 1987 ברשות לבריאות במרחב (להלן - הרשות) התייחסה בעיקר לליקויים הבאים: חסר בכוח אדם במפעלים שאושרו כחיוניים; חסר גדול בדיזלגנטורים במרפאות, שיאפשרו הספקת כוח (חשמל) במקרה של ניתוק זרם החשמל; לא היו דיזלגנטורים בשני בתי חולים פסיכיאטריים, בארבעה בתי חולים לחולים כרוניים, בחמש מעבדות פרטיות, בארבע לשכות בריאות ובארבע תחנות לבריאות הנפש; לא היו קווי טלפון מנקודה לנקודה (נל"ן) והיה חסר בטלקס למטה הרשות לקיום תקשורת סבירה בשעת חירום עם גורמים שונים; המלאי של תרופות במרפאות ובבתי חולים פסיכיאטריים וגריאטריים היה בלתי מספיק; לא היו ערכות מגן עבור המאושפזים בבתי חולים פסיכיאטריים ובמוסדות גריאטריים; ערכות חבישה, שהוזמנו במאי 1987, לא התקבלו עד דצמבר 1987; לא נערכו השתלמויות לצוותי המרפאות, שיועדו לטיפול בנפגעי חל"ך.

להלן ממצאי המעקב:

כוח אדם

בהתאם לנתונים מינואר 1990, גדל במקצת החסר בכוח אדם במפעלים חיוניים לשעת חירום, שבאחריות הרשות לבריאות שבמרחב פיקוד הצפון, והגיע לכדי 17.5% מהדרוש. 44 משרות מתוך המשרות המאוישות אוישו בעובדים חייבי גיוס.

תקשורת

ביקורת המעקב העלתה, שעדיין חסרה במטה הרשות תשתית מתאימה לתקשורת בקווי טלפון מנקודה לנקודה ובטלקס, לצורך התקשרות עם הגורמים השונים.

טיפול בנפגעי חל"ך ופיגוע המוני

1. מפקדת ראש הג"א קבעה בהודעתה למשרד הבריאות בספטמבר 1990, שערכות מגן לבתי חולים פסיכיאטריים ולמוסדות גריאטריים יסופקו במרוכז, בעת החלוקה לאוכלוסייה, כאשר נציג כל מוסד יגיע לתחנת החלוקה הקרובה ויציג תעודות זהות של החוסים בו.

2. בסוף אוגוסט 1990 הוחל בסדרת הרצאות לטיפול בנפגעי חל"ך במחוז הגליל. עם זאת לא הוחל עדיין באימון צוותי מרפאות, שתוכנן למאי 1990.

הרשות העליונה למזון

(באחריות משרד התעשייה והמסחר)

האחריות להספקת מצרכי מזון חיוניים לשעת חירום, לאוכלוסייה האזרחית ולצה"ל, מוטלת על משרד התעשייה והמסחר שבמסגרתו פועלת הרשות העליונה למזון.

הביקורת, שפורסמה בדוח שנתי 38, התייחסה בעיקר לליקויים הבאים: מלאי הסוכר והאורז היה קטן במעט מהמלאי המתוכנן לשעת חירום; המלאים המאוחסנים בפיקוד הצפון לא תמיד תאמו את הצרכים; החסר בכוח אדם במפעלי מזון לשעת חירום גדל; לא בכל המפעלים שסווגו בעדיפות א' או ב' היו אמצעי גנרציה; היה חסר במאגרי מים במפעלים, לעומת הכמויות הדרושות להם לייצור מוצרים.

להלן ממצאי המעקב:

מצרכי מזון ורמות מלאי

1. כיוון שאחסון מוצרי המזון הבסיסיים (להלן - מוצרי המזון) הוא בעיקרו כלל ארצי ולא לפי חלוקה פיקודית, התייחסה הביקורת לרמת המלאי הכללי של מוצרים אלה.

הביקורת הקודמת העלתה, על פי נתונים משנת 1987, שמלאי החיטה, הבשר הקפוא, אבקת החלב, התה, הקפה והטבק, הדרוש לכלל האוכלוסייה במדינה, עלה על המלאי המתוכנן לשעת חירום. המלאים של שמן ופולי סויה ענו על המתוכנן, ואילו המלאים של סוכר ואורז היו קטנים במעט מההיקף המתוכנן לשעת חירום.

בדיקת המעקב העלתה, כי המלאי הקיים במרבית המוצרים לא השתנה משמעותית, פרט לאורז, שהחסר שלו במלאי הגיע ל-23% מהדרוש, והתה, שבמלאי שלו חסרו 30% מהדרוש.

2. בדוח שנתי 38 צוין, שבאפריל 1987 מינה ממלא המקום הקבוע ליו"ר ועדת מל"ח עליונה צוות, שעליו הוטל לבחון את ההשלכות של התקפת חל"ך על הנושאים שעליהם מופקד מערך מל"ח, לרבות אחסונם של מוצרי מזון המיועדים לשעת חירום. עד דצמבר 1987 הצוות טרם סיים את עבודתו.

בדיקת המעקב העלתה, כי בפברואר 1988 הגיש הצוות דוח מסכם בדבר מיגון המשק החיוני בפני מתקפת חל"ך. על בסיס דוח זה, סוכם עם מפקדת ראש הג"א, כי הפעולות הדרושות למיגון המשק האזרחי בפני חל"ך ולהפעלתו בשעת חירום, מוטלות על הרשויות הייעודיות של מערך המשק בשעת חירום, בכפוף ובתיאום להנחיות המקצועיות של מפקדת ראש הג"א. במאס 1990 מינתה הרשות, לפי בקשת ועדת מל"ח עליונה, ועדה ליישום נושא החל"ך. באוקטובר 1990 הגישה ועדת היישום לרשות דוח, שכלל המלצות ופעולות שיש לבצען לקראת היערכות להתקפת חל"ך ולאחריה.

בנובמבר 1990 אישרה מפקדת ראש הג"א את המלצות הדוח של ועדת היישום. יישום ההמלצות מתעכב, כיוון שבמפקדת ראש הג"א אין עדיין גוף מקצועי למתן הנחיות מקצועיות בתחום זה.

מפעלים חיוניים

ביוני 1990 היו באחריות הרשות במרחב פיקוד הצפון 74 מפעלים חיוניים לייצור מזון ולהספקתו בשעת חירום לאוכלוסייה האזרחית ולצה"ל. באותו תאריך היה במפעלים אלה חסר בכוח אדם בשיעור של 28.5% מהדרוש, לעומת 16% בשנת 1987.

אמצעים עצמיים לייצור כוח (חשמל)

במועד הביקורת הקודמת היו 26 מפעלים, מבין המפעלים החיוניים שבאחריות הרשות, הזקוקים לאמצעי גנרציה, שסווגו בעדיפות א' או ב'. לאור סיווגם כמתואר, על מפעלים אלה להצטייד בדיזלגנרטורים לשעת חירום, למקרה שהספקת החשמל מהתחנות הסדירות של חברת החשמל תיפסק. ל-14 מהמפעלים, הזקוקים לאמצעי גנרציה בהספק של 3,800 קו"ט, אין דיזלגנרטורים כלל. לשלושה מפעלים דרושים אמצעי גנרציה בהספק של 1,550 קו"ט, לעומת הספק של 685 קו"ט

הקיימים בהם, דהיינו חסר של 55%. עם המפעלים שאין להם אמצעי גנרציה כלל, ואשר סווגו בעדיפות א' או ב', נמנים: שלוש מבין שמונה המאפיות הקיימות בפיקוד הצפון, שש מבין תשע טחנות קמח ושני המפעלים לתעשיית מרגרינה ומוצרי שמן, היחידים בכל מרחב פיקוד הצפון.

בדיקת המעקב העלתה, כי בהתאם לנתונים מספטמבר 1990, פחת בארבעה מספר המפעלים החיוניים שבאחריות הרשות הצריכים להצטייד בדיוזלגנטורים לשעת חירום, והוא עומד עתה על 22. בחלק מהמפעלים החיוניים חל שיפור באמצעי הגנרציה. לשש מבין שבע המאפיות שבפיקוד הצפון, הזקוקות לאמצעי גנרציה, קיים הציוד הדרוש. חסרו אמצעי גנרציה בשלוש מבין שבע טחנות קמח; בשאר המפעלים הזקוקים לאמצעי גנרציה לא חל כל שינוי.

מאגרי מים

בפיקוד הצפון 53 מפעלי מזון הזקוקים לכמויות שונות של מים לייצור מוצריהם. בדיקת המעקב העלתה, כי לא חל שינוי במצב ההצטיידות באמצעים לאגירת מים: קיים חסר במאגרי מים בשיעור של 58%, וב-29 מפעלים אין אמצעים לאגירת מים כלל.

הרשות העליונה למים

(באחריות משרד החקלאות)

הרשות העליונה למים (להלן - הרשות), הפועלת במסגרת משרד החקלאות, אחראית לתכנון ולארגון הספקת המים בשעת חירום, בכמות ובאיכות הדרושות לקיום האוכלוסייה ולהפעלת המשק האזרחי החיוני (מפעלים חיוניים), לרבות סילוק השפכים ברמה הארצית.

הליקויים העיקריים, שפורסמו בדוח שנתי 38, היו: חסר בכוח אדם הדרוש במפעלים החיוניים לשעת חירום שבאחריות הרשות; חסר במלאי הדלק הדרוש להפעלת אמצעי גנרציה במפעלי המים של חברת "מקורות"; בגלל חסר מימון לא מומשה התוכנית להקמת מאגרי מים לשם הבטחת הספקת מים בשעת חירום ליישובים קדמיים ברחבי הארץ; ברשויות המקומיות וברשויות האזוריות גדל המחסור באמצעים הדרושים להספקת המים לתושבים ולבעלי חיים, כגון: דיוזלגנטורים, רתכות ומערכות כלורינציה; במספר רב של יישובים לא היו תיקי תכנון מעודכנים למערכות הביוב ולאחזקתן בשעת חירום.

להלן ממצאי המעקב:

מפעלים חיוניים

1. ביוני 1990 היו באחריות הרשות 66 מפעלים, שאושרו כחיוניים לשעת חירום. החסר בכוח אדם הדרוש להפעלת מפעלי המים גדל מ-25% בשנת 1987 ל-34.3% ביוני 1990.

2. הרשות קבעה, בהסכמת ועדת מל"ח עליונה, שיש להחזיק מלאי דלק לשעת חירום, אשר יספיק להפעלת אמצעי גנרציה במפעלי המים של חברת "מקורות" לתקופת צריכה מסוימת.

בדיקת המעקב העלתה, כי מלאי הדלק במתקני "מקורות" גדל, אך פרט לשני מחוזות מבין החמישה שנבדקו, עדיין לא הגיע לכמות הנדרשת.

הספקת מים ליישובים קדמיים

בדיקת המעקב העלתה, כי כתחליף למחסור במאגרי המים, רכשה הרשות מתקן לייצור שקיות מים, שיונפקו בשעת חירום ליישובים קדמיים. תקופת השימוש של השקיות מוערכת על ידי ספק המתקן

לייצור השקיות בחמש שנים. נוסף לכך הודיעה הרשות, כי לאחרונה התפתחה בארץ תעשייה רבת היקף של אריזה והפצת מים מינרליים בתפוקות גדולות עם אמצעי תחבורה מיוחדים לשינוע הבקבוקים לכל רחבי הארץ. הרשות בודקת עתה אפשרות שילובם בפתרונות להספקת מים לשתיה במצבי חירום חריגים.

הספקת מים לתושבים ולבעלי חיים

1. הרשות אחראית להספקת מים בשעת חירום עד לגבול המוניציפאלי של כל רשות מקומית. ביוני 1986 היו בפיקוד הצפון 50 רשויות מקומיות ו-21 רשויות אזוריות.

בדיקת המעקב העלתה, כי על פי דוח מצב כוננות של הרשות היו במאוס 1990 במרחב פיקוד הצפון 50 רשויות מקומיות ו-18 רשויות אזוריות. ב-27 יישובים חסרו 63 דיזלגנטורים להפעלת שאיבה ממקורות מים, כ-31.5% מהדרוש, לעומת חסר של 20% במועד הביקורת הקודמת. ב-25 יישובים חסרו 26 רתכות - 38% מהדרוש, לעומת 28% בביקורת הקודמת. ב-26 יישובים חסרו 42 מערכות כלוריניציה - 35.8% מהדרוש, לעומת 27% בביקורת הקודמת. ב-19 יישובים חסרו 55 משאבות מים - 37% מהדרוש, לעומת 41% בביקורת הקודמת; ב-32 יישובים חסרו 51 משאבות בוך - 41% מהדרוש, כביקורת הקודמת. ב-28 יישובים חסרו 238 מיכלי מים - 27% מהדרוש, לעומת 41% בביקורת הקודמת.

הנתונים דלעיל מצביעים על כך, שפרט לשיפור שחל במצב ההצטיידות במיכלי המים, גדל החסר בשאר מערכות הצידוד הדרוש להספקת מים לתושבים ולבעלי חיים.

2. בביקורת הקודמת, שנערכה ביוני 1987, לא היו תיקי תכנון למערכת הביוב ולאחזקתה בשעת חירום ב-35 יישובים. בדיקת המעקב העלתה, שלפי נתוני הרשות, לא היו כלל תיקי תכנון לסילוק מי ביוב בשעת חירום ל-55 יישובים.

רשות עליונה לפס"ח (פינוי,סעד,חללים)

(באחריות משרד הפנים)

התפקידים העיקריים של מערך פס"ח הם: קליטת אוכלוסייה משטחים פגועים בשעת חירום, או אוכלוסייה מפונה במקרה של צורך בפינוי יזום; ארגון והפעלה של מקומות, שישמשו כמרכזי פינוי ארעיים וכמרכזי קליטה לאוכלוסייה המפונה.

הביקורת, שממצאיה פורסמו בדוח שנתי 38, התייחסה לליקויים העיקריים הבאים: חסר של 13,450 מקומות - 62% מהדרוש במתקנים המתאימים לשמש כמרכזי קליטה לאוכלוסייה שתפונה, עד למציאת פתרון לדיור קבע; ליישובים שהוקמו בשנים האחרונות לא אושר עד דצמבר 1987 רכש של ציוד נוסף שיידרש לפס"ח. באפריל 1987 היה חסר בכוח אדם בשיעור של 35% מהדרוש למערך פס"ח ברשויות המקומיות.

להלן ממצאי המעקב:

א. בהתאם לנתונים מאפריל 1990, החסר בפוטנציאל הקליטה של מרכזי הקליטה ברשויות המקומיות הצטמצם ל-5,550 מקומות - כ-24% מהדרוש. במקביל גדל מספר מרכזי הקליטה בפיקוד הצפון בשבעה מתקנים, שבאחריות הרשות העליונה לפס"ח (להלן - הרשות); כתוצאה מכך גדל פוטנציאל הקליטה בפיקוד הצפון ב-3,828 מקומות.

ב. רוב הצידוד המיועד לקליטת מפונים במרכזי הפינוי מוחזק במחסני הרשויות המקומיות. במצאי של ערכות הלינה שברשויות המקומיות שבפיקוד הצפון לא חל שינוי. המלאי של ערכות הלינה שבמחסני הרשות גדל במקצת; בהתאם לנתונים מספטמבר 1990, היו במחסנים אלה 8,880 ערכות ומהן 3,300 ערכות בפיקוד הצפון, לעומת 8,000 ערכות ומהן 2,300 ערכות בפיקוד הצפון בעת הביקורת הקודמת.

ג. בשנת 1988 אושר לרשות תקציב בסך של שני מיליוני ש"ח לתכנית הצטיידות לחמש שנים. לשנת 1989 יועד תקציב בסך של 464,000 ש"ח להצטיידות למחסני חירום ולהקמת מחסן, וממנו נותר עודף של 137,750 ש"ח. לשנת 1990 הוקצב סך 500,000 ש"ח להשלמת המחסן ולרכישת ציוד.

ד. באפריל 1987 היה תקן כוח האדם של מערך פס"ח ברשויות המקומיות שבמרחב פיקוד הצפון 3,890 איש, והמצבה הסתכמה ב-4,293 איש, כולל מרותקים שהם מתנדבים. תקן כוח אדם של 33 המפעלים שהוכרוזו כמפעלים חיוניים, שהם באחריות הרשות, היה באפריל 1987 555 איש. רק 362 מהתקנים היו מאוישים - חסר של 35% מהדרוש. עם המפעלים החיוניים נמנים גם מרכזי קליטה, ובהם הגיע החסר בכוח אדם באותו תאריך ל-45% מהדרוש.

בדיקת המעקב העלתה, כי בתקן כוח אדם ובמצבה של מערך פס"ח ברשויות מקומיות בפיקוד הצפון לא היו שינויים משמעותיים. גדל במקצת מספר המפעלים החיוניים והסתכם ב-38. בתקן כוח האדם של מפעלים אלה היו 661 איש. רק 420 מהתקנים היו מאוישים - 36% - כבמועד הביקורת הקודמת.

הרשות לתובלה יבשתית

(באחריות משרד התחבורה)

מערך התובלה של הרשות מורכב מכלי רכב שצה"ל ויתר על גיוסם לצרכיו בשעת חירום והעבירם לשימוש מערך מל"ח. מרביתם של כלי הרכב יופעלו באמצעות יחידות תובלה לשעת חירום על ידי הרשות לתובלה יבשתית, וחלקם יישארו מרותקים למפעלים חיוניים, לרבות ועדות מל"ח אזוריות ומקומיות.

בביקורת הקודמת הועלו הליקויים הבאים:

חסר כוח אדם, במיוחד נהגי משאיות הדרושים בשעת חירום. רכב משא היה ישן ונזקק לתיקונים בתדירות גבוהה. חסרו בעלי מקצוע לתחזוקת כלי הרכב לצורכי מל"ח.

להלן ממצאי המעקב:

1. בהתאם לנתונים מיוני 1990 היו במערך התובלה 106 מפעלים חיוניים. תקן כוח אדם הסתכם באותו מועד ב-3,223 משרות, לעומת מצבה של 3,046 משרות, דהיינו - חסר של 5.5% בלבד מהדרוש, לעומת כ-18% בעת הביקורת הקודמת.

2. בהתאם לנתונים מיולי 1990, חלק מכלי רכב המשא והגוררים, המוצבים לצורכי מל"ח במרחב פיקוד הצפון, הם ישנים וזקוקים לתיקונים בתדירות גבוהה.

בהתאם לנתונים בעת ביקורת המעקב המתייחסים לינואר 1990, חל שיפור באיוש התקנים של חשמלאי רכב ומכונאי רכב הדרושים במוסכים ובמרחב פיקוד הצפון, שמקצועם סוג כקריטי בשעת חירום: החסר של חשמלאי רכב היה 18 עובדים - 16.8% מהדרוש, לעומת 20% בעת הביקורת הקודמת, והחסר של מכונאי רכב היה שישה עובדים - 3.2% מהדרוש, לעומת 10% בעת הביקורת הקודמת.

מערך מל"ח נועד להבטיח את צורכי המשק החיוניים לקיום האוכלוסייה בשעת חירום. משרדי הממשלה, הפועלים באמצעות הרשויות הייעודיות הפועלות במסגרתם, אחראים כל אחד בתחומו,

שהמפעלים שהוכרזו כמפעלים חיוניים לשעת חירום, יוכלו בעת מלחמה לספק את הצרכים לצה"ל ולאוכלוסייה שבעורף. כפי שמשתקף מבדיקת המעקב, קיים עדיין פער ניכר בתחומים שונים בין הקיים לבין הדרוש, כדי לספק לעורף את הצרכים בשעת חירום על פי המתכונות שנקבעו.

הרשות העליונה לחקלאות

(באחריות משרד החקלאות)

ריכוז ממצאים

הרשות העליונה לחקלאות לשעת חירום שבמשרד החקלאות (להלן - הרשות), נועדה בין היתר להבטיח, שבתקופת חירום יימשך הייצור החקלאי, ויימנע נזק מתמשך לגורמי הייצור של המשק החקלאי.

א. במפעלים החיוניים, שבאחריות הרשות, קיים חסר משמעותי בכוח אדם ובאמצעים עצמיים לייצור חשמל (גנרטורים), לעומת הנדרש.

ב. לא נקבעו תקנים לכלי הרכב, שיידרשו בשעת חירום למפעלים החיוניים של הרשות.

ג. הנתונים שמופיעים בדוחות התקופתיים של מטה מל"ח ארצי, והמתייחסים לצריכת המים בשעת חירום של המפעלים החיוניים שבאחריות הרשות, לא עודכנו תקופה ארוכה.

ד. המלאי של גרעיני מספוא הגיע במשך תקופה ארוכה לכדי 40% בלבד מהנדרש. בתחילת אוגוסט 1990, עם פרוץ המשבר במפרץ הפרסי, הוחלט לפעול לשיפור המצב.

ה. טרם הסתיים היישום של חלק מלקחי תרגיל שנערך במאי 1986; מאז לא תורגל המטה הארצי של הרשות.

1. מערך המשק לשעת חירום (להלן - מל"ח) נועד להבטיח את צורכי המשק החיוניים לקיום האוכלוסייה בשעת חירום לפי מיתאר מלחמה שקובע צה"ל. בראש מערך מל"ח עומדת ועדת מל"ח עליונה (ומ"ע), שפועלת באמצעות רשויות ייעודיות במשרדי הממשלה השונים. הרשויות נושאות באחריות לנושאי משק חיוניים, שעליהם מופקדים משרדי הממשלה השונים בזמן רגיעה. במערך מל"ח משולבות גם הרשויות המקומיות, האחראיות לנושא מל"ח בתחום שיפוטן. ארגון מל"ח בעת רגיעה מושתת על מערך שלדי בעיקרו, המתוגבר בשעת חירום בכוחות מילואים מרותקים מראש ובמתנדבים.

ביולי 1972 הוקמה במשרד החקלאות רשות עליונה לחקלאות (להלן - הרשות). הרשות נועדה להבטיח המשך תקין, ככל האפשר, של הפעילות החקלאית בשעת חירום.

בתקופה ינואר - יוני 1990 בדק משרד מבקר המדינה, לסירוגין, את פעולות הרשות בכל הקשור להיערכותה לקראת שעת חירום. בדיקות השלמה נערכו במטה מל"ח ארצי שליד ומ"ע¹.

תפקידיה העיקריים של הרשות הם:

א. להבטיח בתקופת חירום את המשך קיומו של הייצור החקלאי, המהווה חלק ניכר מסל המזונות החיוני של האוכלוסייה האזרחית, וכן את הספקת התוצרת החקלאית הנדרשת לצה"ל בעת לחימה.

¹ נתונים ופרטים מסוימים עודכנו לינואר 1991.